

Josep Antoni Bermúdez

Foucault:
un il·lustrat radical?

Foucault:
un il-lustrat radical?

Assaig 6

Foucault:
un il·lustrat radical?

Josep Antoni Bermúdez i Roses

Universitat de València
2003

© L'autor, 2003

© D'aquesta edició: Universitat de València, 2003

Producció editorial: Maite Simon

Correcció: Ofèlia Sanmartín

Disseny de la col·lecció: Inmaculada Mesa

Maquetació: Ligia Sáiz

Il·lustració de la coberta: Tomas Brusell, *Michel Foucault*, 1995 (aquarel·la)

ISBN: 84-370-5679-9

Dipòsit legal: V-3996-2003

Impressió: GUADA Impressors, S.L.

«Només he escrit ficcions...»
Però mai una ficció no ha produït tanta
veritat i tanta realitat. Com es podria
contar la gran ficció de Foucault?

GILLES DELEUZE

Índex

Introducció	11
Advertiment al lector sobre les referències i citacions	25
Els dos Foucault	27
Foucault recol·lector	31
Foucault contra Foucault	42
<i>Foucault: autor?</i>	43
<i>Foucault: asistemàtic o insatisfet?</i>	51
Foucault arrabassador	66
<i>L'arqueologia: arrabassant el discurs i el saber</i>	69
<i>La genealogia: de l'analítica del poder a l'assassinat de la història</i>	72
<i>El darrer desplaçament: de la biopolítica a l'hermenèutica del subjecte</i>	82
Modernitat i ontologia del present en Foucault	93
Foucault: entre la filosofia i la història	97
<i>La filosofia com a diagnòstic del present</i>	103
La sorpresa kantiana: la pregunta per l'avui	107
L' <i>ethos</i> de la modernitat: <i>sapere aude</i>	115
<i>Baudelaire i l'heroïtzació del present</i>	123
Foucault, teòric crític de la modernitat	126
La incomoditat enfront d'allò intolerable com a font de transformació: <i>mutare aude</i>	135
La modernitat: Foucault <i>versus</i> Habermas	146
Foucault, mes enllà de la modernitat?	154
<i>Foucault enfront del xantatge de Habermas</i>	164
<i>Presentisme, relativisme i criptonormalisme?</i>	177
La racionalitat com a <i>porta giratòria</i>	198

Foucault o la filosofia en activitat	203
La filosofia foucaultiana com a activitat teoricopràctica	208
L'intel·lectual com a <i>experimentador</i>	214
<i>Intel·lectual específic</i> versus <i>universal</i>	217
L'intel·lectual i els <i>sense veu</i>	237
<i>Foucault com a caixa de ferramentes</i>	243
La qüestió de la veritat	249
La veritat té una història (externa)	258
<i>Jocs i combats per la veritat (o per la ficció)</i>	266
L'ontologia del present com a història de la veritat	281
 Bibliografia	 289

Introducció

L'origen o, millor seria dir amb Foucault, les *condicions d'emergència* que han donat peu a la tesi doctoral que ha possibilitat aquest llibre es troben, paradoxalment, en la lectura de l'obra d'un autor que se situa precisament a les antípodes de les coordenades foucaultianes, Habermas, i més concretament en la confrontació de la figura del Foucault que ell esbossa amb el sorprenent descobriment posterior, llegint directament els textos del filòsof francès, d'un autor ben diferent al que allí s'havia *anatematitzat*. Perquè la lectura del seu llibre *Der Philosophische Diskurs der Moderne*, on *condemna* un nombre important de filòsofs que segons ell ataquen el projecte de la Modernitat, va causar en qui escriu aquestes línies perplexitat i sorpresa pel que fa a la seua interpretació de Foucault. Cal explicar succintament que la tesi principal de l'autor alemany és la denúncia de determinats autors, que ell qualifica clarament de *postmoderns*, que s'acomiaden de la Modernitat –terra ferma, seguretat, estabilitat, en una paraula: *racionalisme*– per endinsar-se en les boires d'això que ningú sembla saber ben bé en què consisteix, i que és la *postmodernitat*. La causa d'aquesta visió, és que Habermas no pot deixar de veure el moviment postmodern com un moviment *neoconservador*, que intenta allò que des dels orígens de la Modernitat molts han intentat: acomiadar-la; no serà més aviat, sospita Habermas, el post-

modernisme la nova cara de l'antic moviment *contra-il·lustrat* i, en definitiva, de l'*irracionalisme*?¹

És el cas que, entre aquests autors fatídics, entre aquells que eren capaços de defenestrar tota la tradició que des de la Il·lustració ençà s'havia forjat, entre els qui abandonaven tota la seguretat que les diferents teories de la racionalitat –entre elles la del mateix Habermas– ens havien proporcionat, estava el francès Foucault. Aquest era qui, emulant Nietzsche, s'atreuï a declarar la *mort de l'home*, s'atreuï a criticar l'humanisme, a qüestionar tant el subjecte sobirà com l'objecte positiu, aquell que, en definitiva, era batejat i conegut, molt a desgrat seu, com el *filòsof del poder*. Que lluny tot açò d'una teoria de l'acció comunicativa, de la raó comunicativa!

Calia, doncs, que Habermas, convertit en aquesta ocasió en *guarda* i *intèrpret* de l'ortodòxia il·lustrada, sortís aviat a defensar l'abatussada *Il·lustració*. Això implicava que tots, absolutament tots els que s'atreuïen a aixecar la seua veu crítica envers la bona reputació de tan insigne llegat, s'arriscaren a sofrir els atacs immisericordiosos d'aquest cavaller il·lustrat. I, evidentment, un d'aquells que els va rebre fou el per a ell *postmodern*, o millor dit, el *jove conservador* Foucault. Ell, juntament amb Bataille o Derrida, inspirat per Nietzsche, fonamenta, segons Habermas, un antimodernisme irreconciliable amb actituds modernes.² És clar que algú havia d'aturar aquesta ofensa, i per això l'autor alemany organitza al seu

1. Jürgen Habermas: *El discurso filosófico de la modernidad (Doce lecciones)*, pp. 14-15.

2. Jürgen Habermas: «La modernidad: un proyecto inacabado», en *Ensayos políticos*, p. 282.

llibre una mena de *torneig medieval* intel·lectual destinat a rescabalar l'honor atacat, torneig en què a l'autor francès, quina casualitat, li pertoca ser l'antagonista, el dolent de l'enfrontament. Ell és el perill, ell és la desraó, allò que hem d'evitar.

Estranya i sorprèn una mica el plantejament del llibre sobre Foucault, un plantejament fet a la mida, en el qual no sols aquest, sinó tota una sèrie de filòsofs tan importants com Nietzsche, Adorno, Heidegger..., filòsofs sense els quals l'evolució de la filosofia del segle XX hauria estat una altra, hauria estat possiblement insulsa, se les han d'haure amb la crítica habermasiana que, evidentment, acaba imposant-se. De la lectura del seu llibre no pot sorgir realment més que una pregunta, més que una desconfiança: realment el joc, el *combat* filosòfic, es planteja tan maquiavèl·lic? Aquests autors, i en concret Foucault, diuen de debò el que Habermas els fa dir al seu llibre? La sorpresa, la pregunta, deixa, doncs, lloc a la investigació, al pensament i a la reflexió. Es tracta, per tant, de deixar que siga Foucault qui parle, d'escoltar-lo directament a ell i saber què és el que ha dit sobre aquesta i sobre d'altres qüestions; pretenem, per tant, esbrinar si la seua obra és un tal acomiadament de la Modernitat i de la racionalitat o no.

És ben curiós l'efecte provocat per Habermas, el qual, en lloc d'allunyar-nos del *perill* ens hi ha empentat. Perquè... existeix de debò el Foucault de Habermas? És realment un postmodern i un antiil·lustrat o, al contrari, és possible fer-ne una lectura molt diferent? Qui escriu aquestes línies creu evidentment que sí, atès que, d'una altra manera, no hauria continuat escrivint. Cal, doncs, llegir i analitzar l'obra de Foucault, per veure fins a quin

punt és real el Foucault de Habermas o si, més aviat, no és més que un Foucault *fet a la mida*.

Ara bé, no volem menar el lector o lectora a cap confusió, i, per això, cal deixar ben clar des del primer moment que aquest llibre no es planteja com un *tête a tête* entre ambdós filòsofs. I no és que pensem defugir de confrontar aquests dos autors pel que fa a la seua interpretació de l'*Aufklärung*, de la *Il·lustració*. Però si ho fem és per centrar-nos en l'obra de l'autor francès i per demostrar, no sols que la imatge que d'ell ens esbossa el filòsof frankfurtià no és correcta, sinó més aviat per mostrar que és possible entendre la Modernitat, la construcció de la subjectivitat o la creació de la veritat de forma molt diferent a la que Habermas ha fet circular entre la comunitat dels filòsofs. Considerem, doncs, que les orientacions, les eines de crítica i pensament que Foucault ens ofereix i ens incita a utilitzar no són, de cap manera, antimodernes. I és que, si hi ha un tret característic de l'actitud filosòfica des dels seus inicis que ha acompanyat l'esbalaïment, aquest ha estat qüestionar i desconfiar de les evidències que, pel fet de tenir aquest caràcter, ens semblaven *inqüestionables*. Més encara, la mateixa *Il·lustració*, en especial la francesa, que podem considerar que s'inicia amb la modernitat cartesiana, ha fet d'aquesta desconfiança envers el que s'heretava, un tret constitutiu: calia *il·luminar*, *aclarir* les foscos que ens envoltaven. Foucault no s'allunya d'aquest caràcter o *ethos* il·lustrat, i ell mateix insistirà en el fet que precisament totes les seues obres han buscat açò, fer-nos qüestionable el que havia estat inqüestionable i que ara ja no ho era. Apliquem així nosaltres també aquest *ethos* i qüestio-

nem-nos conjuntament amb Foucault la interpretació de la Modernitat que fa Habermas, el seu *guarda i intèrpret*. És aquesta interpretació l'única possible? És la més fructífera? És la que pot generar més il·lustració? Plantejada la qüestió en aquests termes, podem intuir que no sols anem a trobar-nos amb dues interpretacions diferents de la Modernitat, sinó també amb dues formes ben radicals de fer filosofia.

D'entrada, la interpretació de la Modernitat habermasiana compta amb el suport de tota una *teoria de l'acció comunicativa* que li és prèvia i que serveix de sòl ferm sobre el qual atacar els adversaris. En l'altre extrem, o tal volta no tant, com veurem, tenim un Foucault amb una producció i amb una temàtica filosòfica que no podem negar que resulta atípica, i que no es basteix, per elecció de política intel·lectual, en cap teoria o *corpus* sistemàtic. Podrà, per tant, l'autor francès oferir-nos una interpretació diferent de la Modernitat, una interpretació que siga *productora* de veritat i no implique una negació absoluta de tota la Modernitat? Comportarà, en canvi, l'obra de Foucault, com apunta l'autor alemany, un abandonament de les pretensions i les orientacions que es van establir en la Il·lustració amb tot el que això implica? O si volem encara centrar més la pregunta que està a la base d'aquest llibre: és possible que la crítica que fa Foucault de la Modernitat, o més aviat dels efectes que fins a nosaltres han arribat i que, al capdavall, conformen el nostre *avui*, no siga una crítica *antiil·lustrada*, sinó que més aviat siga una *crítica il·lustrada radical*? No serà Foucault, per molt que li pese a Habermas, més il·lustrat que ell mateix? No serà, tal com el títol d'aquesta obra ens interroga, un *il·lustrat radical*?

Creiem que els dubtes que ací acabem d'expressar, dubtes que sorgeixen d'una sorpresa i que al mateix temps pretenen també generar més sorpresa, poden esdevenir fructífers per a encetar una línia d'investigació i un fil conductor adequat per a endinsar-nos en la producció de Foucault. Volem, per tant, saber què ens diu Foucault. Rectifiquem, perquè tal vegada això seria molt pretensions. Deixem-ho en el fet que volem ser uns lectors de Foucault i fer ús de les seues obres per aproximar-nos al que ell anomenarà una *ontologia del nostre present*. Ni més, ni menys.

Per a dur endavant aquest treball, potser massa arriscat i temerari, hem recorregut sobretot al Foucault més *dispers*, tot i que no sabem si més desconegut. Per què diem açò? Ho diem en la mesura que estem plenament convençuts, i, tal com a continuació descobrirem, Deleuze també, que podem parlar de l'existència de *dos* Foucault. Un, el que de manera simplista i simplificadora podríem anomenar el de les *obres majors*, és a dir, el dels llibres, uns llibres que, tot cal dir-ho, són, des del punt de vista filosòfic, peculiars, en tant que no s'assemblen en res al que normalment –si és que es pot parlar de normalitat– solen ser els llibres de filosofia. No és, per tant, gens estrany que dediquem unes quantes pàgines a intentar esbrinar si és un filòsof, un historiador, un *periodista* o qui-sap-lo. La follia, les presons, la sexualitat, la mirada clínica que ell ha analitzat no sembla que siguin els temes que habitualment ressonen entre les parets de les facultats de filosofia, ni els que aquells que ens dediquem a la filosofia dominem.

Perquè certament resulta difícil, sense formació històrica específica, poder comprovar l'encert o desencert dels

escrits de Foucault. Ell, tal com explicita, fa filosofia –o el que siga– utilitzant materials peculiars –*innobles*–; i és a partir d'aquests com ell elabora la seua filosofia. El problema, però, és que sovint costa –almenys a alguns–, d'entre tanta informació, discernir el que serien les conseqüències i característiques més filosòfiques d'aquestes obres seues. De fet, si ens atenguéssim tan sols a aquestes *obres majors* estem segurs que per a molts, incloent-hi l'autor d'aquest llibre, hauria estat més difícil trobar un fil conductor, un eix vertebral al conjunt de la seua producció que, a més de dispar en la temàtica, ho és també, tal com aviat comprovarem, en els interessos, objectius i metodologies. Així, no és gens estrany que en molts articles, entrevistes i conferències Foucault es dedique a *matitzar* interpretacions, a *aclarir* malentesos, a *rebatre* acusacions que la seua obra ha anat produint. Podem, doncs, albirar que, en part, la causa de la visió que Habermas té del nostre autor, es pot deure al fet que el Foucault que més conega ell siga el de les *obres majors*, i no tant aquell del qual ara anem a parlar. És més, probablement si no ens haguéssim trobat amb aqueixa altra vessant de l'autor francès, aquest llibre no hauria estat possible, i fins i tot hauríem acabat, potser, convençuts de la idoneïtat de la descripció habermasiana de Foucault.

Per això, caldrà admetre que ha estat principalment aquest *altre Foucault* el que ha fet possible que la nostra investigació no fos ni una tasca heroica ni una missió impossible. I és que no sols existeix el que podríem anomenar el *Foucault magne*, és a dir, aquell que ens parla a través d'aqueixes *obres majors*, els seus llibres. Existeix aquest altre Foucault una mica diferent, un Foucault més

subtil que s'expressa a través d'una gran quantitat d'articles, entrevistes, conferències, introduccions... És el Foucault recollit als quatre volums de *Dits et écrits*, la recopilació en francès feta per Deferd i Ewald de totes les obres suposadament *menors* —és a dir, les que no són habitualment catalogades sota la categoria retòrica de *llibre*. Aquest Foucault, és al nostre entendre, un Foucault molt més filosòfic, molt més assagístic, aquest és el Foucault *intel·lectual específic* al qual volem prestar més atenció.

Aquesta dualitat de Foucault, el dels llibres i el dels articles i conferències, és també percebuda i explicada per un gran coneixedor de la seua obra: Deleuze. Per a ell Foucault als seus llibres exposa i analitza allò que som —i que estem deixant de ser—, analitza l'*arxiu* que ens configura, analitza la història, o millor dit, el *subsòl* sobre el qual ens assentem. Per contra, en allò *dit i escrit* per ell en conferències i articles, la seua intenció és ben diferent. Ja no s'adreça al subsòl que ens sustenta —a les *línies del passat recent*, de *sedimentació*— sinó a allò actual, al que Deleuze anomena les *línies del futur pròxim* o *línies d'actualització* o *creativitat*. Això explica el perquè de la prolífica producció foucaultiana d'escrits aparentment menors, però que per a nosaltres han esdevingut majors:

Si fins a la fi de la seua vida destacà tant la importància de les seues entrevistes, a França i encara més a l'estranger, no és pel seu gust per l'interviu, és perquè ell traça aquestes línies d'actualització que exigien un altre tipus d'expressió que les línies dels grans llibres. Les entrevistes són diagnòstics.³

3. G. Deleuze: «¿Qu'est-ce qu'un dispositif?», en AADD: *Michel Foucault philosophe*, pp. 192-193.

Per la nostra part hem limitat el nostre treball a aquells articles, entrevistes, conferències..., que han estat glossades en els quatre volums *Dits et*

Precisament, és per això que aquesta extensa producció seua ens pot servir de referent per a traçar una línia d'actualitat, de diagnòstic, de futur pròxim, tant del nostre avui, com de la lectura que es pot fer del mateix Foucault: una lectura d'un Foucault *il·lustrat radical*.

Aquest gran i heterogeni conjunt d'escrits resulten per a nosaltres el complement necessari per a entendre el desenvolupament de la seua obra des d'aquesta perspectiva que sols en aquests escrits pot ser apreciada. És més, tot i que siga agosarat, podem afirmar que sense aquest *Foucault menor* és difícil encaixar el conjunt de la seua obra i trobar les *continuitats fosques* que puguen haver-hi. Cal advertir, per tant, que en aquesta obra no trobarà el lector una *biografia intel·lectual* del filòsof francès, una «biografia» que, començant per les seues primeres obres, faria un recorregut sistemàtic de la seua producció per a anar descobrint tant les seues inconsistències, com les seues persistències. El treball que dóna origen a aquest llibre –com hem dit, una tesi doctoral– sí que desenvolupava en part aquest projecte, tot i que no era el seu principal objectiu. Ara, en canvi, l'objectiu és diferent, és oferir

---

écrits. Com indiquen els editors en la seua introducció, l'ètica editorial seguida ha estat recollir sols aquells textos que han estat assumits i autoritzats per Foucault. Se n'han exclòs, doncs, les *edicions pirates* no autoritzades en vida per Foucault –per exemple les lliçons del *Collège de France*, així com entrevistes i textos pòstums no ratificats o verificats. La breu *Cronologia* que contenen les primeres pàgines del primer volum acaba així: «Michel Foucault havia redactat abans de partir cap a Polònia, al setembre de 1982, un testament vital per a obrir “en cas d'accident”, que no contenia més que tres recomanacions, entre les quals figuraven: “La mort, no la invalidesa” i “Cap publicació pòstuma”» (*Dits et écrits*, I, p. 64).

al lector o lectora els resultats finals d'aquella investigació, per tal de mostrar què hi ha d'actual en la seua obra que la pugua fer vàlida per a una crítica i una anàlisi de la Modernitat; i pretén fer-ho a la llum d'aqueix Foucault diagnosticador, possiblement més desconegut, d'aqueix Foucault que es troba en un pla diferent a l'autor dels grans llibres.

Ens hauria agradat, a més d'oferir la part més innovadora d'aquesta investigació, haver presentat també les anàlisis que el Foucault que qualificarem com a arrabassador realitzà sobre la societat, el saber, el poder, l'individu, la disciplina o l'ètica, per veure com han estat de valuoses per a una comprensió dels moments actuals. No obstant això, per raons òbvies d'extensió, aquestes interessants anàlisis no podien acompanyar les pàgines presents. Ara bé, és precisament aquesta vessant corrosiva de la seua obra, aquest ímpetu arrabassador, que ací sols deixarem entreveure, el que fa que la seua filosofia resulte per a molts bastant difícil d'assumir; i és que ell no sols ataca allò irracional de la societat moderna –això és el que al capdavall se suposa que fan tots els intel·lectuals–, sinó que allò que realment ataca i desemmascara és precisament la part que molts volen salvar: el component racional i humanitarista. La seua arqueologia primer, i la seua genealogia després, són tan radicals que hom pot arribar a fer-se la pregunta, després de llegir Foucault: i *ara què?* Certament, podem arribar a pensar que, després d'haver gratat totalment els fonaments de la nostra raó, el seu pensament, més que mobilitzar-nos, acaba deixant-nos paralizats.

Però aquest interrogant, que com espasa de Dàmocles penja perpètuament sobre la filosofia de Foucault i en es-

pecial sobre les obres que tracten qüestions tan relliscoses com la follia o la presó, obté clara resposta en aquesta sèrie d'escrits. Més encara, el model de filòsof, o millor dit, el model d'intel·lectual que ell proposa, i que qualifica com a *específic*, no és de cap manera immobilista. La lectura d'aquest conjunt d'escrits trenca aqueixa imatge fatídica, obscura, nihilista que Habermas va donar fa uns anys i que molts altres s'han entestat a difondre.

És per això que preguntar-nos per la possibilitat d'una imatge diferent de Foucault, preguntar-nos per una suposada modernitat radical del filòsof de Poitiers, implica contestar l'interrogant sobre els efectes de la seua filosofia. Es tracta, en definitiva, de donar la nostra resposta, una més entre tantes que als darrers anys s'han generat, a la pregunta que planteja Morey: què és avui per a nosaltres Foucault? Quins aspectes de la seua obra ens interroguen, ens resulten intempestius?⁴ O, per a plantejar també el nostre propi interrogant, no gaire diferent a l'anterior: *què hi ha en allò dit i escrit per Foucault que ens resulte incòmode i insuportable per al nostre present?*

I és que, com bé sabem, la manera en què es llença, en què es plantege una pregunta, ja encamina la resposta. La concreció que ací hem realitzat d'aqueixa primera pregunta més genèrica de Morey, ja ens dona a entendre que això de considerar pejorativament Foucault un *nihilista*, un *neoanarquista*, un *antiil·lustrat*, un *neoconservador* o quelcom de semblant, resta molt lluny de la nostra intenció. Al contrari, volem mostrar, partint de les orienta-

4. Miguel Morey: «Introducción», en Michel Foucault: *Entre filosofía y literatura. Obras esenciales*, vol. I, p. 10.

cions del mateix Foucault, que la seua intenció i la seua filosofia no ens aboquen necessàriament a aqueixa actitud antiil·lustrada, nihilista, pessimista, paralizant..., sinó que, paradoxalment, ens condueixen a una actitud combativa en el sentit ple de la paraula. I sols així, sols conjurant el perill, conjurant la profecia de Habermas sobre l'*irracionalisme* de Foucault, podrem, a més, i tal i com volem, oferir una interpretació de Foucault diferent, gens allunyada dels ideals il·lustrats –o almenys d'alguns d'ells. De manera que és la nostra voluntat, i esperem poder aconseguir-ho, oferir al lector una interpretació que ens permeta llegir les creacions foucaultianes, com ell mateix insistia al final de la seua vida, com una aportació personal i *personalista* al projecte modern i il·lustrat, que com Habermas indicava és un projecte inacabat, però no perquè s'haja desviat de cap camí normatiu, sinó perquè la grandesa del projecte rau en el fet que no té fi, no té *telos*; rau en el fet que hem d'anar refent-lo, tal com Foucault fa, sobre la marxa, atents a la sempre peculiar i idiosincràtica actualitat. Sols superant aqueixa sèrie de crítiques, que no sols Habermas, sinó tot un conjunt bastant ampli de pensadors que sovint els agrada qualificar-se de *moderns* han anat teixint al voltant de la seua obra, sols eludint aquelles pseudocrítiques, que lluny d'assenyalar autèntiques deficiències del seu pensament el que fan és desparar-nos del que hi ha de més il·lustrat i filosòfic en Foucault, podrem realment descobrir com aquest pensador, aquest *intel·lectual específic*, continua proporcionant-nos, molts anys després de la seua mort, una rica *caixa de ferramentes* per a continuar transitant, que no avançant, els camins pels quals transcorre el nostre *avui*, camins que

amb Foucault descobrim que no duen a cap *Roma*, a cap *ciutat eterna*.

Perquè amb Foucault no existeix ni tan sols la possibilitat de convertir la *ciutat eterna* en ideal regulador, tal com fa Habermas. Parlar des d'una *pragmàtica comunicativa* que basteix una raó també comunicativa al voltant d'unes condicions ideals de comunicació inscrites en el diàleg no és més que estendre un vel davant els nostres ulls que ens impedeix il·luminar el que tenim davant, la nostra actualitat. I encara més, o millor dit, el pitjor de tot és situar la discussió al terreny d'allò que Foucault no dubtarà a qualificar com a *xantatge*: o acceptes la possibilitat d'aquesta raó comunicativa o... estàs en contra de la raó. Perquè si hi ha una cosa que no pensem acceptar d'entrada és el plantejament simplista segons el qual aquell que critica la raó està en contra d'ella. Crítica radical a la raó i defensa de la Il·lustració són, al nostre entendre, no una dualitat oposada, sinó tot el contrari, una de complementària i necessària; en altres paraules, la tesi que ací mantindrem és que en Foucault la crítica radical i constant a la raó esdevé en realitat una versió *sui generis* d'una *teoria crítica*, esdevé una forma radical de Modernitat, no d'abandonament d'aquesta. És per això que entenem que les obres de Foucault, tant les *majors* com les *menors*, ens permetran, doncs, desprendre'ns d'una teoria sobiranista del subjecte i d'una ontologia *naturalista*, ens possibilitaran dur a terme una genealogia de la Il·lustració, i ens impel·liran a bastir la nostra existència com una *obra d'art*, reaccionant contra allò *insuportable* que hem convertit, dissortadament, en el més *familiar*. Aquesta és la nostra aposta i la base d'aquest llibre.

Michel Foucault ha estat considerat un nihilista, un neoanarquista, un antiil·lustrat, un neoconservador i, al capdavant, un perillós irracionalista, des de les posicions canòniques del racionalisme i la modernitat. La tesi que es manté ací és justament la contrària. És cert que Foucault no sols ataca allò irracional de la societat moderna, sinó que ataca i desemmascara precisament la part que molts volen salvar: el component racional i humanitarista, i d'ací les impugnacions en nom de la racionalitat. La lectura que es proposa en aquestes pàgines —oblíqua, lateral, a partir del Foucault dispers— permet, en canvi, llegir la seua obra com una aportació molt personal al projecte modern i il·lustrat, atenta als mecanismes profunds, i sovint oblidats, de dominació. Crítica radical i defensa de la Il·lustració no són una dualitat oposada, sinó tot al contrari, una de complementària i necessària. En Foucault la crítica radical i consistent a la raó esdevé en realitat una versió *sui generis* de la teoria crítica, esdevé una forma radical de modernitat.

ISBN 84-370-5679-9

9 788437 056791

PUBLICACIONS DE LA
UNIVERSITAT DE VALÈNCIA